

STRANA A SOCIALISTICKÁ KULTÚRA

Kolektív: Partija i socialističeskaja kultura

Kniha, ktorá sa nám pod názvom uvedeným v titule tejto recenzie dostala do rúk v minulých mesiacoch, je venovaná najdôležitejším problémom rozvoja socialistickej kultúry. Je zborníkom statí sovietskych filozofov, ktorý s podtitulom XXIV. zjazd KSSZ a problémy duchovnej kultúry socializmu vydalo vydavateľstvo Nauka (Moskva 1972, 288 strán) pod redakciou A. I. Arnoldova a S. M. Kovaleva.

Autorom úvodného článku je M. T. Jovčuk, člen korešpondent AV ZSSR. Jeho príspevok má názov XXIV. zjazd KSSZ a niektoré problémy spoločenských vied a autor sa v ňom zaoberá hlavnými otázkami rozvoja a perspektív spoločenských vied vo svetle záverov XXIV. zjazdu KSSZ.

Konštatuje, že sovietski komunisti spolu so zahraničnými marxistami „podrobili presvedčivej a zdôvodnenej kritike buržoázne a reformistické teórie „pluralizmu“ v marxizme a „národných modelov socializmu“ atd.“¹ No M. T. Jovčuk súčasne tvrdí, že Komunistická strana Sovietskeho zväzu nikdy neobmedzovala svoju ideovo-teoretickú činnosť iba na kritiku buržoáznej a revizionistickej ideológie, na vyvracanie názorov nepriateľov a falzifikátorov marxizmu-leninizmu.

Nemohla zanedbať ani významnú otázku internacionálneho charakteru leninizmu a životnosti jeho ideovo-teoretických a organizačných princípov v súčasných podmienkach, problém spojenia hlavných, všeobecných zákonitostí výstavby a rozvoja socialistickej spoločnosti a špecifickosti zvláštností ich prejavu v rozličných krajinách, nemohla sa nevenovať hodnoteniu historickej cesty, ktorú prešla KSSZ a celá sovietska spoločnosť, ako aj súčasné medzinárodné komunistické hnutie. „V strede pozornosti marxisticko-leninských strán je ideový boj v otázkach leninského učenia o vedúcej úlohe komunistickej strany a jej ďalšieho rozvíjania. Táto otázka sa stala, ako sa konštatovalo na zjazde, uzlovým bodom zápasu medzi marxistami-leninistami a predstaviteľmi rozličných foriem revizionizmu.“² A filozofia a spoločenské vedy v krajinách tábora socializmu, píše M. T. Jovčuk, sú povolené „v duchu leninských tradícií chrániť, rozvíjať a rozpracúvať dedičstvo materialistického myslenia minulých rokov“.³

Ďalším príspevkom v zborníku je rozsiahla štúdia A. I. Arnoldova *Dialektika procesu kultúrnej konsolidácie socialistických krajín*. A. I. Arnoldov vychádza z názoru, že s rozvojom svetovej socialistickej sústavy sú spojené ďalšie osudy tej kultúry, ktorá „zmení intelektuálnu tvár obyvateľstva celej zeme, súc predobrazom budúcej kultúry celého ľudstva. Také organické spojenie národných kultúr, ktoré je založené na ideologickej, ekonomickej a politickej jednote, je zamerané na rozvoj každej z týchto kultúr a súčasne aj na upevnenie tesných vzájomných spojení medzi nimi. Priamo úmerne k silnejúcej sociálnej homogénnosti socialistické krajiny vytvárajú mnohorakú —

¹ Zborník Partija i socialističeskaja kultura, s. 7.

² C. d., s. 15.

³ C. d., s. 25.

z hľadiska národných foriem, no jediná z hľadiska socialistického obsahu — novú, internacionálnu kultúru”.⁴

Preto podľa A. I. Arnoľdova nemožno skúmať kultúrny proces v socialistických krajinách ako mechanickú sumu kultúrnych revolúcií v jednotlivých štátoch. Autor zastáva názor, že bohatstvo obsahu tohto kultúrneho procesu môžeme pochopiť iba vtedy, keď vezmeme do úvahy všetko to kvalitatívne nové, čo priniesol a prináša socializmus do oblasti vzájomných vzťahov medzi kultúrami rozličných národov a národností.

Tretím článkom v prvej časti zborníka je práca S. M. Kovalova, nazvaná *Úloha socialistickej kultúry pri výchove nového človeka*. Autor tejto štúdie vyzdvihuje predovšetkým spoločenský význam kultúrno-politickej práce pri budovaní komunistickej spoločnosti v Sovietskom zväze.

Zaujímavá je štúdia V. I. Ivanova *Socializmus a kultúrne dedičstvo*. Autor v nej v súlade s dokumentmi XXIV. zjazdu KSSZ zdôrazňuje názor, že „úloha literatúry a umenia pri formovaní svetonázoru sovietskeho človeka, jeho mravných presvedčení, duchovnej kultúry, neustále vzrastá”.⁵ V súvislosti s problematikou rozvíjania národných kultúr tvrdí, že „rozkvet národných kultúr urýchľuje aj ich zblížovanie, za podmienky, že sa rozvíjajú pokrokové tradície a odumierajú konzervatívne, reakčné”.⁶ Dôkazom takéhoto zblížovania je podľa V. I. Ivanova aj ideová príbuznosť medzi jednotlivými tvorcami proletárskej kultúry rozličných národností, ktorá sa začala formovať už v období kapitalizmu.

Úvodnou štúdiou druhej časti zborníka je práca *Socialistická kultúra a vytvorenie nového historického spoločenstva ľudí*. Jej autorom je sovietsky filozof F. T. Konstantinov. Vo svojom príspevku rozvíja okrem iného stanovisko, podľa ktorého spolu s ekonomickou a politickou spoluprácou prebiehajú hlboké procesy vzájomného obohacovania a zblížovania národných kultúr a začína sa proces formovania zárodku budúcej jedinej kultúry komunistickej spoločnosti. „V základoch tohto procesu spočíva internacionalizácia výroby a spoločenského života, spoločenstvo marxisticko-leninskej ideológie, ktorú si osvojujú stále širšie ľudové masy socialistických krajín”.⁷

Problematicou nacionalizmu a internacionalizmu sa zaoberá E. A. Bagramov vo svojom rozsiahlom príspevku nazvanom *Internacionálne a nacionálne v živote národov*. Otázkam inteligencie a jej úlohy pri budovaní novej spoločnosti sú v zborníku venované dve pozoruhodné state: M. M. Rutkevič je autorom článku, v ktorom sa zaoberá postavením a miestom inteligencie v socialistickej spoločnosti (*Inteligencia v socialistickej spoločnosti*). Druhá práca má názov *Úloha inteligencie pri rozvíjaní socialistickej kultúry* a jej autorom je V. S. Semenov.

L. N. Kogan vo svojom príspevku venovanom problematike vzťahu medzi kultúrou a vedeckotechnickým pokrokom (*Vedeckotechnický pokrok a kultúra*) vychádza z názoru, že „v procese vedeckotechnickej revolúcie prebieha nepretržite zližovanie materiálnej a duchovnej kultúry spoločnosti, ich vzrastajúca integrácia... Veda sa stala zblížujúcim, integrujúcim prvkom materiálnej i duchovnej kultúry”.⁸ Autor zastáva správny názor, že súčasná výroba, založená na komplikovanej technike, mechanizácii a automatizácii, na širokom uplatnení najnovších výdobytkov vedy, „vy-

⁴ C. d., s. 31.

⁵ C. d., s. 85.

⁶ C. d., s. 89.

⁷ C. d., s. 119.

⁸ C. d., s. 173.

žaduje aj *nový typ* pracovníka: kultúrneho a vzdelaného, schopného vedome a s maximálnou efektívnosťou uplatňovať novú techniku a technológiu výroby".⁹

L. N. Kogan ďalej kritizuje teórie, ktoré hľadajú neprekonateľný antagonizmus medzi „civilizáciou“ a „kultúrou“, medzi „masovou kultúrou“ a kultúrou elity, medzi „humanitnou kultúrou“ a „kultúrou vedcov a technikov“ atď. Tvrdí, že v súčasnosti vzniká takáto dialektika vzájomná súvislosť: „Na jednej strane predkladajú nové požiadavky duchovnej kultúry, na druhej strane formujú nový typ osobnosti, sama socialistická duchovná kultúra vystupuje ako faktor urýchľovania vedeckého a technického pokroku, ako jeden z rozhodujúcich faktorov rozvoja vedeckotechnickej revolúcie.“¹⁰

Problematika vysokých škôl a ich pôsobeníu na vytváranie kultúrneho profilu socialistického človeka sa venuje úvodná štúdia tretej časti recenzovaného zborníka. Jej autorom je V. P. Jelutin a práca má názov *Vysoká škola v súčasnej etape*. Problémami výstavby moderného školstva sa zaoberá aj nasledujúci príspevok M. A. Prokofieva, člena korešpondenta AV ZSSR, *Nové horizonty sovietskej školy*.

O niektorých všeobecných problémoch kultúry hovorí štúdia F. I. Korovina *Kultúra národa*. Otázkam masovokomunikačných prostriedkov a problematike masovej kultúry sa venovali v poslednej štúdii zborníka dvaja autori: B. D. Dacjuk a J. N. Z asurskij. Ich príspevok má názov *Prostriedky masovej informácie: teória a život*.

Na záver možno povedať, že zborník *Strana a socialistická kultúra* je dobrým príkladom praktickej realizácie záverov najvyšších orgánov strany.

Dalimír Hajko

ŠTÚDIE Z HISTÓRIE MARXISTICKO-LENINSKEJ ETIKY V ZSSR

História marxistickej morálnej teórie tvorí významnú a neoddeliteľnú súčasť histórie svetového etického myslenia. Preto fundovanejšie prepracovanie každej jej etapy znamená nielen hlbšie odhalenie vzájomných vzťahov v tomto historickom svetovom kontexte a tým i celistvejšie a konkrétnejšie poznanie daného problému, ale predovšetkým poukázanie na kvalitatívne iný prístup a zdôvodnenie morálnych otázok človeka v relácii k nemarxistickým etickým teóriám. Z tohto hľadiska treba každý marxistický pokus o historické objasnenie marxistického etického myslenia pozitívne hodnotiť a privítať, pretože je ukázkou nielen konštituovania a uplatňo-

vania marxistickej morálnej teórie v boji s inými morálnymi teóriami, ale jeho význam sa znásobuje aj tým, že sa ním spláca dlh marxistickej etike, ktorej sa v samom marxistickom filozofickom systéme doteraz venovalo relatívne málo pozornosti. Osobitne treba tento pokus oceniť vtedy, keď ide o knihu, ktorá na prvý pohľad dýcha serióznosťou, odbornosťou a bohatým teoretickým zázemím. Domnievame sa, že tieto dojmy nadobudne aj čitateľ po prečítaní knihy sovietskych filozofov A. G. Charčeva a B. D. Jakovleva *Štúdie z histórie marxisticko-leninskej etiky v ZSSR*.¹

Význam a hodnota knihy nie je iba

⁹ C. d., s. 174.

¹⁰ C. d., s. 191.

¹ CHARČEV, A. G. — JAKOVLEV, B. D.: Očerki istorii marksistsko-leninskoj etiki v SSSR, Nauka, Leningrad 1972, s. 216.